

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Radovana Havelce a soudců JUDr. Jaroslava Vlašína a JUDr. Jana Vyklického v právní věci žalobce **A. Ž.**, proti žalovanému **Oblastnímu inspektorátu práce pro Královéhradecký kraj a Pardubický kraj**, se sídlem Hradec Králové, Říční 1195, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 9. 10. 2017, č. j. 11 A 153/2017 – 64,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

[1] Žalobce se u Krajského soudu v Hradci Králové dovolával ochrany před nezákonným zásahem žalovaného, který spatřuje v *neoprávněném zaměstnávání vězňů ve věznici X na základě neplatných smluv a simulovaných právních úkonů se soukromými firmami navázanými na orgány Vězeňské služby České republiky za účelem obohacení*. Současně s podáním předmětné žaloby žalobce požádal rovněž o osvobození od soudních poplatků. Usnesením ze dne 27. 7. 2017, č. j. 31 Ad 13/2017 – 34, byla věc postoupena Městskému soudu v Praze (dále jen „městský soud“).

[2] S ohledem na žádost žalobce o osvobození od soudních poplatků zaslal městský soud žalobci k vyplnění formulář *PROHLÁŠENÍ o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce* (dále jen „formulář“) s tím, aby jej soudu zaslal ve lhůtě 15 dnů řádně vyplněný a doložený.

[3] Ve formuláři (datovaném ke dni 3. 10. 2017) žalobce uvedl, že nemůže uzavřít pracovněprávní vztah *v důsledku nezákonného vylučování z účinnosti zákoníku práce a*

zákona č. 435/2004 Sb., dostává sociální kapesné ve výši 100 Kč měsíčně, nevlastní žádný majetek a má nesplacené závazky ve výši 18.514 Kč vůči R. K., ve výši 221.775 Kč vůči České republice, ve výši 47.485 Kč vůči „*KSHK*“ a ve výši 6.684 Kč vůči „*VSPHA*“.

[4] Městský soud v záhlaví označeným usnesením návrh žalobce na osvobození od soudních poplatků zamítl. S odkazem na judikaturu Nejvyššího správního soudu (rozsudek ze dne 3. 2. 2010, č. j. 3 As 28/2009 – 147), jakož i Nejvyššího soudu (usnesení ze dne 17. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1301/2013) městský soud konstatoval, že při rozhodování o žádosti účastníka řízení o osvobození od soudního poplatku není rozhodným kritériem pouhá objektivní nemajetnost účastníka, ale posouzení musí též zahrnovat úvahu nad možnostmi, jaké má účastník k tomu, aby si prostředky na úhradu soudního poplatku opatřil. Dle městského soudu žalobce ve svých podáních jasně deklaroval, že ve výkonu trestu nehodlá být pracovně zařazován, neboť výkon práce ve výkonu trestu není podroben režimu zákoníku práce a jde o vykořisťování. Zároveň městský soud zdůraznil, že dle sdělení kmenové věznice ze dne 17. 2. 2016 (jež je mu z úřední činnosti známo; zejména ze spisového materiálu ve věci vedené pod sp. zn. 10 A 210/2016), žalobci v pracovním zařazení nebrání objektivní okolnost (žalobce není pracovně zařazen proto, že o pracovní zařazení nepožádal). Takové osobní rozhodnutí zbavit se možnosti jakéhokoliv potenciálního příjmu z výkonu práce však dle názoru městského soudu nepochybně musí být při rozhodování o osvobození od soudních poplatků zohledněno. I v kontextu judikatury Nejvyššího soudu [usnesení ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1589/2014, unesení ze dne 26. 5. 2016, sp. zn. 30 Cdo 3877/2014 (vztahující se přímo k osobě žalobce)] městský soud konstatoval, že by bylo zcela proti smyslu institutu osvobození od soudních poplatků zohlednění nemajetnosti účastníka řízení, pokud je alespoň potenciálně v jeho možnostech vykonávat činnost, z níž by mu plynul příjem, avšak účastník řízení takovou činnost z vlastního rozhodnutí vykonávat odmítá. Není přitom rozhodné, zda lze předpokládat, že případný výdělek z takové činnosti nebude dostatečný pro úhradu poplatku, respektive že by takové majetkové poměry osvobození od soudního poplatku odůvodňovaly.

[5] Proti v záhlaví označenému usnesení brojí žalobce (dále jen „stěžovatel“) kasační stížností, odkazující na důvody uvedené v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“). Z obsahu kasační stížnosti a z povahy věci je nicméně zřejmé, že stěžovatelem je namítán pouze kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., a to pro nesprávné posouzení splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků v řízení o shora uvedené žalobě. Právní subsumpce kasačních důvodů pod konkrétní písmena ustanovení § 103 odst. 1 s. ř. s. je záležitostí právního hodnocení věci Nejvyšším správním soudem a nejde o nedostatek návrhu, který by bránil jeho věcnému projednání (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 1. 2004, č. j. 2 Afs 7/2003 - 50, publikovaný pod č. 161/2004 Sb. NSS; všechna rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná z http://www.nssoud.cz).

[6] V kasační stížnosti stěžovatel namítá, že rozhodujícím faktorem pro posouzení splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků by měla být objektivní situace stěžovatele, tj. jeho nezaměstnanost a nemajetnost, nikoliv hypotetické úvahy soudu. Je přesvědčen, že nemá povinnost žádat o „*ilegální*“ práci ve výkonu trestu odnětí svobody. V zamítnutí jeho žádosti o osvobození od soudních poplatků spatřuje svévolné odepření

přístupu k soudu. Stěžovatel dále polemizuje s rozhodovací činností soudů a dovozuje porušení Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

[7] Nejvyšší správní soud nejprve předesílá, že nepřehlédl fakt, že stěžovatel neuhradil soudní poplatek za předmětnou kasační stížnost. Za situace, kdy je předmětem kasačního přezkumu usnesení, jímž byla zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků, by ovšem trvání na podmínce uhrazení soudního poplatku znamenalo jen další řetězení téhož problému (srov. rozsudky zdejšího soudu ze dne 18. 6. 2013, č. j. 8 As 7/2013 – 14, ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 – 77, a zejména usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19). Z tohoto důvodu proto stěžovatele k zaplacení soudního poplatku nevyzýval.

[8] Zároveň zdejší soud v řízení o kasačních stížnostech tohoto typu netrvá ani na jinak povinném zastoupení advokátem ve smyslu § 105 odst. 2 s. ř. s., které je obligatorní pouze v řízení o kasační stížnosti, jíž stěžovatel brojí proti rozhodnutí ve věci samé (v podrobnostech viz již citované usnesení rozšířeného senátu tohoto soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 – 19). V posuzovaném případě tedy stěžovatel nebyl povinen být v řízení o kasační stížnosti zastoupen advokátem (stěžovatel si ani o jeho ustanovení nepožádal).

[9] Nejvyšší správní soud proto přezkoumal napadené usnesení v rozsahu podané kasační stížnosti (§ 109 odst. 3, věta před středníkem s. ř. s.) a z důvodů v ní uvedených (§ 109 odst. 4, věta před středníkem s. ř. s.). Ve věci přitom rozhodl bez nařízení jednání za podmínek vyplývajících z § 109 odst. 2, věty první s. ř. s.

[10] Kasační stížnost není důvodná.

[11] Podstatou kasační stížnosti je námitka nesprávného posouzení splnění podmínek pro osvobození stěžovatele od soudních poplatků v řízení o jím podané zásahové žalobě.

[12] Individuální osvobození od soudních poplatků je procesní institut, sledující zejména ochranu účastníka, který se nachází v tíživých poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. *„[ú]častník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne.*“ Účastníkovi lze tak přiznat osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to jeho poměry, a to zcela nebo zčásti. Žadatel je přitom povinen soudu prokázat věrohodným způsobem své majetkové a sociální poměry.

[13] Podle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu při rozhodování o osvobození od soudních poplatků musí soud přihlížet k celkovým majetkovým poměrům žadatele, k výši soudního poplatku, k nákladům, které si pravděpodobně vyžádá dokazování, k povaze uplatněného nároku a k dalším obdobným okolnostem. Při hodnocení majetkových poměrů žadatele je třeba přihlédnout nejen k výši jeho příjmů

a množství disponibilních finančních prostředků, ale též k jeho možnosti si tyto prostředky opatřit. Rozhodnutí o žádosti pak musí vždy vycházet z konkrétního posouzení naplnění výše uvedených podmínek a musí odpovídat tomu, aby žadateli nebylo jen pro jeho majetkové a sociální poměry znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo. Osvobození od soudních poplatků je proto možno přiznat pouze osobě, která objektivně není schopna soudní poplatek zaplatit a nemá jinou možnost, jak se domoci svých práv, než cestou soudního řízení. Vždy je však nutno přihlížet i ke konkrétním možnostem žadatele finanční prostředky si opatřit (např. rozsudky ze dne 3. 2. 2010, č. j. 3 As 28/2009 – 147, ze dne 21. 6. 2013, č. j. 5 As 33/2013 – 13, či ze dne 10. 4. 2017, č. j. 7 As 85/2017 – 15). Citované závěry byly rovněž aprobovány Ústavním soudem (viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. I. ÚS 311/16, dostupné tak jako ostatní zde uvedená rozhodnutí Ústavního soudu z http://nalus.usoud.cz/). Obdobně Nejvyšší soud ve své judikatuře setrvale uvádí, že *„[o]svobození od soudních poplatků odůvodňují poměry žadatele zpravidla tehdy, nemohl-li by platit náklady bez ohrožení výživy vlastní a výživy osob, k nimž má podle zákona vyživovací povinnost. I když je věcí osobního rozhodnutí každého, zda hodlá pracovat, nemůže být zohledněna nemajetnost jako důsledek skutečnosti, že nepracuje z vlastního rozhodnutí. Nebrání-li proto žadateli o osvobození od soudních poplatků v práci nebo v jiné výdělečné činnosti zdravotní důvody nebo to, že přes evidenci u příslušného úřadu práce práci nesehnal, nebo jiné objektivní okolnosti, nelze nemajetnost jako důsledek absence příjmů z pracovního nebo obdobného poměru uvádět jako důvod pro osvobození od povinnosti platit soudní poplatky. Celkové zhodnocení všech okolností, které vypovídají o poměrech účastníka, se pak musí promítnout do závěru, zda účastník (vedlejší účastník) je s ohledem na své poměry schopen zaplatit soudní poplatky a nést další výdaje spojené s řízením, včetně nákladů spojených s poskytnutím právní pomoci (se zastoupením).*“ – viz usnesení ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1589/2014, dostupné z www.nsoud.cz, aprobované usnesením Ústavního soudu ze dne 16. 11. 2015, sp. zn. IV. ÚS 3368/2015.

[14] Stěžovatel v příslušném formuláři výslovně uvedl (a v kasační stížnosti potvrdil), že nemůže uzavřít pracovněprávní vztah, neboť se na zaměstnávání vězňů nevztahuje zákoník práce ani zákon o zaměstnanosti. Vězeňská služba však potvrdila, že stěžovatel není zaměstnán proto, že nepodal žádost o pracovní zařazení, přičemž zdejší soud nemá důvod považovat toto tvrzení správního orgánu za nevěrohodné. V posuzovaném případě tedy vyšlo v řízení najevo, že důvodem absence příjmů stěžovatele nejsou objektivní okolnosti jako například zdravotní stav či nemožnost sehnat pracovní místo, nýbrž stěžovatelův nesouhlas se současnou zákonnou úpravou zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody. Současně stěžovatel neuvádí žádná konkrétní porušení pracovních podmínek, která by dosahovala intenzity porušení základních práv a svobod, a vyžadovala by proto ochranu. Nejvyšší správní soud tedy v souladu s městským soudem neshledal stěžovatelem uvedené důvody nemajetnosti dostačujícími pro aplikaci (ve své podstatě výjimečného) institutu individuálního osvobození od soudních poplatků.

[15] Současně lze zmínit, že obdobnou argumentací stěžovatele se již Nejvyšší správní soud opakovaně zabýval, a to například v rozsudcích ze dne 8. 11. 2017, č. j. 7 As 328/2017 – 15, či ze dne 26. 10. 2017, č. j. 5 As 275/2017 – 26); na obdobné závěry zde uvedené lze přitom plně odkázat.

[16] Napadené usnesení městského soudu shledal Nejvyšší správní soud v souladu se zákonem. Městský soud se zabýval majetkovými poměry stěžovatele, vycházel přitom

rovněž ze všech skutečností, které jsou mu ohledně majetkové a výdělkové situace stěžovatele známy z úřední činnosti; své úvahy, které jej vedly k nepřiznání osvobození od soudního poplatku, podrobně a s přiléhavými odkazy na relevantní judikaturu vyjádřil v odůvodnění.

[17] Vzhledem k tomu, že Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost nedůvodnou, za podmínek vyplývajících z § 110 odst. 1, *in fine* s. ř. s. jí rozsudkem zamítl.

[18] O náhradě nákladů tohoto řízení bylo rozhodnuto ve smyslu § 60 odst. 1, věty první s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s., dle kterého nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Vzhledem k tomu, že stěžovatel byl v řízení o kasační stížnosti procesně neúspěšný, právo na náhradu nákladů řízení mu nenáleží. Pokud jde o žalovaného, v jeho případě nelze o procesní úspěšnosti vůbec hovořit, neboť napadeným usnesením městského soudu nebylo o jeho právech rozhodováno.

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 14. prosince 2017

Mgr. Radovan Havelec
předseda senátu